

plu' Gh. Teodorescu - Kirileanu

Gumozesti
jud. Neamt

ȘEZĂTOAREA

REVISTĂ DE FOLKLOR

Director: ARTUR GOROVEI

Anul X. — Volumul VII.

N° 12

1 Mart 1902 — 1 Mart 1903.

FĂLTICENI

TIPOGRAFIA M. SAIDMAN

1903

Abonamentul: 3 lei pe an; 4 lei pentru străinătate.

A se adresa ori ce corespondență și *abonamentele*, D-lui Artur Gorovei, în Folticeni.

CUPRINSUL:

Folkloristică	Miron Pompiliu
Dosarul lui Ion Creangă.	
Descintece	H. Țapu
Norocul, Pasărea neagră	M. Păsculescu

DE LA ADMINISTRATIE

te: Radu Marinescu. Heciū. 6 lei.

ite: D-nii C. Meissner, Iași, 3 lei; Gh. D. Lălu,
; Locol. Eug. Botez, Constanța, 3 l.; C. N. Steriade,
3 l.; V. Ciocan, Rădășeni. 3 l.; Pr. A. Popescu, Cernica,
l.; G. Rigo, 4 l. 50.

SEZĂTOAREA

REVISTĂ DE FOLKLOR

Director: ARTUR GOROVEI

Anul X. — Volumul VII

1 Mart 1902 — 1 Mart 1903.

FĂLTICENI

TIPOGRAFIA M. SAIDMAN

1903

SEZĂTOAREA

Anul VII

Folticenî, 1 Februarie 1903

No. 12

MIRON POMPILIU

Vorbe locale (provincialisme)

din satele *Șteiu*, *Câmp*, *Criștior* și tirgușorul *Vaşcoți* (Coș. ung. Vaskoh din Biharea),
Valea Tazlăului (satele *Tazlău* și *Frumoasa*, județul Neamț)
și din satul *Goronî* jud. Iași.

A

Argvistat, atestat.

aleg, fig. alege-se când vine...,
adică vine rar, câte-odată.

alintat, rupt de foame, mort de
sute.

amucare, *amuce*, oare-care; *amu-
ce-duce*: ducea ceva.

arnic, ață de bumbac boită roș
sau vînăt. (V. Tazlăului-Neamț).

aspreală, sineală.

B

Babița, piatră de var sau de
marmură.

balgău ¹⁾, (fără explicație).

baiu, *nu-i baiu gy'aco*: nu-i nici
o suparare pentru asta.

balte, jupesc.

bondereu, [f. espl.].

bica ²⁾, (ung. bika), buhai, taur.

bivag, bulgar de pământ, [Nu se

poate descifra bine, poate să
fie: *biceș*].

bleasc, graiū.

bloctori ³⁾, a se juca în apă.

boance, vâzdoage (cărujele), flori
de grădină, galbene, forma ro-
zelor. (Valea Tazlăului-Neamț).

boariu, păstor la boi.

bôciște, (f. espl.). Nu se poate
bine descifra, poate se fie: *bô-
riște*.

bociulie, *bocioală*, căciulie de us-
turoi.

bodroanțe, catrafuse, boarfe. Și a
luat *bodroanțele* 'n spate și a
plecat.

bojinc și *bojic*, buzunar.

bombic, bolovan rotund.

bopsaiu, [f. espl.].

brăcinariu, gârneț.

brusturărie, (f. espl.). (Valea Taz-
lăului-Neamț).

bucate, cereale.

1) Nu sice colula care suge tabac în gură. (Solnoc-Dobica, Transilvania).

2) Bica se mai zice și la *petricică*.

3) A *blotocori*, cu acelaș înțeles și în com. Broșteni, ținutul Suceava.

bubușlău, fructul hămeiului. Grăunțele hămeiului se cheamă *lăstări*, (Goroni, jud. Iași).

bulughene, cartofe (se zice) în partea de sus a jud. Neamț.

bumnyi, (a se), a se ciocni cu cine-va în cale.

bureți bolundariți, roși la culóre.

bureți păstravi, albi la culóre, mari și cu pete negre.

busumflat ¹⁾, [f. espl.].

buptăr, (f. espl.).

C

Cafă, cafea [ung. *kavé*].

căfană, cafenea.

călin, copăcel cu fructe care se cheamă *căline*, un fel de bobite roșii mai mici ca cireșele obișnuite. La gust sunt amare, cu toate acestea țarani le mănincă. Fructele stau și iarna pe copac ²⁾. (V. Tazlăului-Neamț).

cămenită, [ung. Kemeneze], sobă.

cantă, *cântulă* (?), (f. espl.).

cardaboș ³⁾, cârnaț gros.

cârcăi (a), cum fac găinele (de spaimă).

ceucă, stancă.

cervereu, [glasul se meargă ca *cervereu*] [f. espl.].

chiotoare ⁴⁾, [f. espl.].

chișetoare și *chișoscă*, o cascadă mică. (Valea Tazlăului).

ciapță ⁵⁾, [f. espl.].

cioreci ⁶⁾, ițari.

cioroslan, (f. espl.).

ciobârcău, se zice despre un om carele amblă prin locuri streine, precum și despre care amblă noaptea bătând cârciurile.

ciugulesc, despre găini când ciupesc căutînd mîncare.

ciudesc (mă), mă mir (ung. *csodálni*).

ciuderiu, must de mere sau pere verzi.

ciumar ⁷⁾ (ciumafae), o buruiănă înaltă rămuroasă, cu niște fructe cât nucile cele mari, cu ghimp. Crește în belșug (buciacă) pe lângă garduri și prin șanțurile ulișelor. Fructul e otrăvicios. Se cosește pe la începutul lui August. Românul pe care l-am văzut cosînd-o, zicea, că după ce are să

1). *Boșumflat*, drimboet, minios. (Broșteni-Suceava).

2). La Broșteni (Suceava) rodul acestui copăcel să fierbe și zama se bea ca loac pentru tusă.

3). La Broșteni se zice *chișcă* și prin alte părți ale țării: *calbaș*.

4). Tot la Broșteni, se zice *cheotoare* pl. I. ațelor de la gura cămeșilor gospodarilor, cu care se încheie la gît. Se mai zice și la colțul casei de din afară: «*chiotoarea casei*».

5). Scufie sau bonetă care se pune pe capul copillor mici. [Solnoc-Dobica].

6). Alte celea-s *cioreci* și alte celea *ițari*. La Broșteni [Suceava], cînd zice *cioreci* sau *bornececi*, mai delicat, se înțelege acea haină de tras pe picioare, făcută de pănură groasă de lînă albă, care se poartă iarna, toamna și primăvara. Rar se fac *cioreci* de lînă lae sau neagră, cu care se îmblă la tăet pădure. Ițarii se făceau în vechime numai din lînă toarsă «tors în tors» și is cu mult mai subțiri de cît *cioreci*, așa că se purta numai vara. În vremea de astăzi se fac ițari și de bumbac, adică urzala și bătătura ori cu urzala de bumbac și bătătura de lînă. Numai tineretul poartă ițari de bumbac, gospodarii bătrîni port tot de cel de lînă.

mântue, trebuie să-și facă mojdei de usturoi, așa de tare-l ametește la cap. — L'am întrebat pe Român, n'ar putea să scape ulițele cu totul de-așa buruiiană proastă, fără nici un folos. Mi-a zis: „că o cosesc și alt ce-i de făcut?“ — „Să săpați frumoșel locu și șanțu colea primavara și să-i scoateți rădăcinile; ar crește oleacă de iarbă!“ — D'apoi cât de multă-i, de unde-ar putea primăria să săpe atâta loc!?“ — „Apoi nu așa. Fie-care gospodar să săpe pe dinaintea gardului său“. — „Ba că bine zici, cucoane. Ce ț-ar fi, un băet ar putea face ușor treaba asta“.

Pe lângă cîumar mai e *bozul* care cuprind multe păști ale satului partea dintre șanțuri și gardurile de la ogrăzile caselor. Sunt drumuri ulițe și meșdanuri, cuprinse mai mult de jumătate de boz, ca de o pădure.

(Valea Tazlăului-Neamț).

ciungări (a), u curăți arborii de ciungă.

clupa ³⁾, (f. espl.).

ciuruitoare, burticele de la gura ulilorului, pe care se strecură apa.

citor și *ipan*, întreg, sănătos, teafăr.

clindos, se zice când ceva nu-i copt bine. *Pânea asta e clindcasă*.

clonț, cîoc.

cocoși ²⁾, (f. espl.).

corhăi, locuri rele, ripoase. Se zice și *corhăni*, s. *corhană*.

(Valea Tazlăului-Neamț).

corobețe ³⁾, (f. espl.).

coromișlă [f. espl.]

colcoreza (a), a cotcodăci.

cuciū, expresie cu care se cheamă câni.

cumpeni (a) ⁴⁾, a potrivi. *Reu m'a cumpenit*.

curpeni. Un păzitor la vacile satului, în munți, cu coliba în niște prelucl, avea o grădinuță cu castraveți. Luându-mă de vorbă și zicându-i: — Ai și castraveți, moșule? A răspuns: — *Ia avem niște curpeni*.

(Valea Tazlăului-Neamț).

D

Dârpi (a), a calca, a culca jos.

Se zice când culcăm iarba rostogolindu-ne pe pajiște. —

Toată mi-a dârpit iarba jucându-se prin ea.

diac, student și psalt.

dolană ⁵⁾, ori ce fel de mantie negră.

1) Altce, covățică de scaldat copiii (Solnoc-Dobica).

2) Pântu / cump.

3) Se zice la poro calbatice și mero pădurețe. (Solnoc-Dobica).

4) În Solnoc-Dobica se zice: a *colcoreza*.

5) *Dolană*, era un strat lătrănesc și do care se pomenesc în poezia populară—din Moldava—cu înțeles îmbrăcări halduci ca *Pietrariu*. ș. a.

dos, partea potrivnică a dealului.
drîmboae, drimbă.

dulce, a mânca de dulce, a mânca de fruct.

dumesnice, caprele nu fug de vite, is mai dumesnice.

(V. Tazlăului).

E

E, da; așa-î, *E, da?* adică, așa-î? —
E doamny; de sigur așa.

F

Faidă ¹⁾, putere, tărie.

faiş, făioşel, (f. espl.)

fanele, fasole fanele, adecă de care n'are haragi (ologuță); se mai zice și fasole *ouşodre*.

(Valea Tazlăului-Neamț).

față, partea dealului său a muntelu întoarsă spre soare său miază-zi.

feștilă, fitil.

fetan, [f. espl.]

fiostru, fiu vitrig și *hiostru*.

fitye, a fitye în zadar.

fluer, şuer.

G

Gad, *gadină*, animale sëlbatice hrăpitoare, ca lupii, vulpile, ulii, etc. Se zice și despre găini. De-asemenea despre pu-

reci, păduchi, lindini; în cazul din urmă mai ales *gad*.

gangav ²⁾, (f. espl.)

gârlă, fig. Un copil fugind după o femeie: *Se ține după dînsa gârlă* ³⁾, (Valea Tazlăului-Neamț).
gâscoiū, gânsac.

ghieră, unghiile de la picioarele găinilor.

gligan ⁴⁾, porc sêlbatic.

golie (ung. golga), [f. espl.]

gorgoase, fructele cînd încep a fi bune de mâncat.

(com. Goroni jud. Iași).

grămuja (a) ⁵⁾, (f. espl.)

grije, lasă; grijè me.

grohotar, un loc petros, unde sunt grămădite peste olaltă pietre multe.

guri, *guri!*, cum strigă porcii.

guzu, strînge lemne, se zice despre un vier bătrîn, care strînge pe iarnă ca *guzu* (guzganu).
(com. Goroni-Iași).

H

Hübădic ⁶⁾, vreasc.

hăbădicariū, un loc unde sunt gămădite vreascuri multe peste olaltă, vreascuri de nici o treabă.

hăituesc; le hăituesc pădurarii (căprioarele). (Valea Tazlăului)

hârț (post) ⁷⁾, (f. espl.)

1). În Broșteni se zice: *făidă*, cu înțeles de *formă*, d. p. *altă făidă*; altă formă.

2). „ „ „ „ la cel care nu răspică bine vorba.

3). „ „ „ „ tot cu acelaș înțeles: *grapă*. «*Se ținea grapă (grăpiș) de el*»

4). În Moldova prin vorba asta să 'nțelegem un flăcău crescut bine, fără a avea vrîsta înaintată, adică potrivită înălțimeî.

5). A hopăi în horă. [Solnoc-Dobîca].

6). În Broșteni se zice: *hapticurî*, la strujiturile de la gelnătură.

7). În Moldova se 'nțelegem prin *hârț*, săptămîna de lingă postul mare—adică cea din urmă săpt. din cișlegile de Iaruă—se minîncă de fruct și Merceurea și Vinerea, de-olaltă.

hăfti (a), a trage, a scoate.
hauc, tot vreasc.
*highidiș*¹⁾, ceteraș, scripcar. *Highidiș pè lângă Criș* (cimilitură), țințariul.
hoi, hoii Ioanye! hoii Floare! [f. espl.]
horăesc, horcăesc.
horcotesc, se zice despre *horait*. (Valea Tazlăului-Neamț).
huhurez, (f. espl.)
hupa și hupi (a), a striga tare pe cineva. *Hupască dracul dintr'insul*.
hutupală, un om mănecăcios.
hutupi (a), a imbuca cu lăcomie.

I

*imbăerat*²⁾, [f. espl.]
incala (a se), a se ingrașa tare.
incărăba, a încărăbăni, a cășliga, a încarca.
ingurui, a increși (obrazul său opincele).
*intoloci (a)*³⁾, a împreuna, a lega la oalta.
intutyipa (a), a face să fie pe-o formă.
itate, (foarte întrebuițat în espresa: *itate cănilor*). [f. espl.]
intăiesc (mie), mă opintesc.
itelyi (a), a peri, despre boi, cai, etc, când mor.

J

Jechilă, toate unelte pentru

serviciu la stână. În unele părți se zice: *tarhatu stâni, pojijie*. (Valea Tazlăului).
jinău, (ung. gyanu), bănuială (napaste).
*jinapăn*⁴⁾, ieniper.
jirav, om iute de fire.
jordănesc (?) (f. espl.)
jubră; jumară, pl. *jumere*, [f. espl.]
jumurli și jumuli (a), se zice despre porci când scurmă în noroi căutând grăunțe.
jugănesc, scopesc.

L

Lăduni, fagi, mesteacănii⁵⁾, răchiși, etc. groși de la un decimetru până ce-s buni de bârne. (Valea Tazlăului-Neamț).
lângăliu (ung. lángoló), o pătură de aluat ce se coace pe lopată în vatra cuptorului, pe când focul arde de abinele în lăuntru.
lăptucă, burete galbăn, se mîncă așa crud.
lăturghie, liturghie.
*leciū*⁶⁾, ud până la pele.
lihod, gust ce rămâne în gură după lucruri dulci; gură *lihodă*.
*lipiū*⁷⁾, o pânișoară rotundă de făină de grâu.

M

Măcăesc, cum fac rățele.
 (Valea Tazlăului-Neamț).

1). În Bălneș-Dobloa se zice *highiduş*, tot cu acelaș înțeles.

2). *Impodobit* (Bălneș-Dobloa).

3). *Adlyā*, a întăria, cu acelaș înțeles în Moldova.

4). În Bresteni se zice: *jinapăn* la un copăcel mic și f. crengos, de soful bradului. Îi zic și pentru verdețea lui dinchisă și cotona sa mărunțică.

5). În Bresteni; pl. *mesteacini*.

6). Binecunoscut cu moldovenescul: *liarcei*.

7). Poate că ceea ce se cheamă în Moldova: *litie*, care se face în ajunul unei praznuiri să se a ulei pomului de samă.

măloiș, pâne de păpușoiș.
mărâi (a), a moruâi.
mărmăzel, vin roșiu mărmăzel.
mățoiș, molan, cotoiș.
mimică, nimică.
mângială, un aluat din făină necernută de popușoiș, (care slujește la uns pinza de cînepă).
mormolocî, vițelari, puî de broască. Fig. Despre copii mici se zice *mormolocî*. (V. Tăzlăului).
*muc*¹⁾, (f. espl.)
mursă (f. espl.)

N

Nădăesc (mă), daș cu socoteala, bănuesc, [ahnen] 2).
năpusti (a se), a se lasa, a se neglija.
nemțisorî saș *ciurciulașî*, bureți mici galbenî.
*ninerat*³⁾ (f. espl.)

O

Oiască, partea de deasupra bureteluî cam verziî-vineșî.
opăci [a], a întârzia. *Nu mă opăci*.
ogărji (a), a slăbi tare. *Cine,*

vită ogărjită.

P

*Paicoș*⁴⁾, [f. espl.]
păsulă, fasolă, (ung. paszulj).
păsulă ologușă, fără haragi.
părăstas, o pâne mare de grău ce se dă popei, la maslu mai ales.
*păzitură*⁵⁾, [f. espl.]
pě, pe.
*pîca*⁶⁾, nume de bajocură ce se dă lulelei.
picheuce, *pichecuce*, *cartofe* și *barabule* la țiganî (se zice) mai ales. (Valea Tăzlăului-Neamț).
pigulesc, vezi *cîugulesc*.
piparcă, ardeîș pisat.
piromită, piramidă.
pisghirit, [f. espl.]
*piucute*⁷⁾, (f. espl.)
*pleaznă*⁸⁾, [f. espl.]
pocozi (a se), a se mira, a se minuna.
poșoc, (ung. paczak), gușgan.
*pricăzit*⁹⁾, (f. espl.)
pristol, (f. espl.)
pristui, a se ascunde; a se sculi.
pupî, (f. espl.)
pur; *de pur ce-î bun*, adică f.

1). Muc se zice la fitilul ars la un capăt a lumânării și se mai zice și la o scobitură făcută cu dalta într'un lemn pentru ca să se bage acolo capătul altui lemn. [Solnoc-Dobica].

2). Ahnen, însumă pe românește *a presimți* și are și înțelesul cuvintelor la care l-a alăturat răpos. M. Pompiliu.

3). *Desmerdat* [Solnoc-Dobica] *nenerit* [Broșteni].

4). În Solnoc-Dobica, această vorbă să dă ca nume boiler.

5). Sorbitură. sorbală.

6). Numirea de *pîca*, i-a venit de la zgomotul ce-l face fumătorul cînd trage din lulea: *pîc*, *pîc*. (Solnoc-Dobica).

7). Poate: *puicută*, găină aproape de un an.

8). Pleaznă de *zbicî* (bief). (Solnoc-Dobica).

9). Prostanac *idem*.

10). Se 'ntrebuințază și în com. Broșteni, dar se zice numai copiilor.

bun. *De pur cē samănă*, adică samănă în totul. (com. Cristior). *pusiutyic*¹⁰⁾, om mic și gros.

R

*Răsunoi*¹⁾, (f. espl.)
ratotă (ung. *rátota*), jumări.
razna, felie, (de măr, pară).
rebelie, revoluție (rebeliune).
*rischituri*²⁾, (f. espl.)
*rânsă*³⁾, mugurul carpăului.
rîșchiē (a), găinele când scormonește pravul și gunoaile pentru a găsi grăunțe.
roinc, bureți galbeni foarte buni de mâncat.
*rugărie*⁴⁾, (f. espl.) (V. Tazlăului).

S

*Sagnă*⁵⁾, rană; cal cu sagnă. (Valea Tazlăului-Neamț).
*salămăzdră*⁶⁾, (f. espl.)
sleauță, ori ce fel de om îmbrăcat în haine negre.
scintit, scrintit.
*selăucob*⁷⁾ (f. espl.)
senarță, (f. espl.)

scovardă, *scoverzi*, clătite.
*sdrânțariu*⁸⁾, (f. espl.)
sgrăciuna (a), când se învirtește o vită pe lângă grajdii, cu gând de a intra. *Tot pe la ușa coteșului a sgrăciunat.*
sângerete, (f. espl.)
Sântă Mărie, (f. espl.)
Sân-Petru, (f. espl.)
Sânta-Sâmbe, așa-i, de bună samă. În satul Șteiū se zice *Sântu sâmbē* (ung. *szentöl szembe*: ochi în ochi).
*sânziene*⁹⁾, (f. espl.)
spuză, cenușa ferbinte.
staji (a), a grăbi. *Nu stăji vitele:* nu mâna vitele iute.
strîmbătate, nedreptate.
strolîmbat, striulubatic.
stupină, prisacă.
supărat, amărit.
sureliū (ung. *szüret*), cules.

Ș

*Șinor*¹⁰⁾, (f. espl.)
șocat, *șod*, ciudat deșanțat.
*șubă*¹¹⁾ (f. espl.)

1) Aluatul care se rade de pe covată, în care s'a fost frământat pine. [Solnoc-Dobica].
 2) Poate că: *rîșchituri* [dărimături]. (idem).
 3) La Broșteni se zice *rînsă*, nu la muguri ci la floarea tufei de alun, de arin ș. a.
 4) În Solnoc-Dobica, *rugărie* înseamnă un loc plin cu rugi. *Rug* se zice la trandafirul [salbatic].
 5) În Broșteni se zice: *sac ră*, tot cu acelaș înțeles.
 6) *Solămăzdra*, sau cum se zice la Broșteni: *solomizdră*, ăi un animal din ordinul *bractianilor* cu *madă*, cu piele galbenă și neagră pe trup, cu mersul f. încet și îmblă după oca.
 7) Poate că: *scrintit* sau cum se mai zice: *dulap*. (Solnoc-Dobica). (plouat).
 8) *Sdrânțariu*, *stenduros*. (Solnoc-Dobica).
 9) *Sânzienele* cad la 24 a lunii Cuptor. La fața 39 a manuscrisului este scris: *cununile de la sânziene*: În ziua aceasta, o obicei că fetele culeg niște flori de câmp, galbene, numite *sânziene*, le împletesc în cununii mici și mergînd pe fie-care cu numele celor din familie, le aruncă pe caperul casei, pe unele locuri le atîrnă în cuiele de la streșini. A cui cunună se risipește și cade mai degrabă de pe casă, acela va muri mai întăi. (M. P.)
 10) Șnur, moldovenăște: *sarad*, cu care să *sărăduește* și se înflorăște sumanul. (Solnoc-D.)
 11) În Solnoc-D. *șubă* înseamnă *suman* și mai *aro* înțelesul și de *haine*. «*L'apucă iarna cu slabe șube*», adică, l'apucă iarna cu haine (strae) slabe

*șumăn*¹⁾, (f. espl.)
șușorcă, *susorci*²⁾, pănuși (de
 păpușoi).

T

Tare, o dat puhoi și i-o dus
 la vale (păstravii), alții s'o tras
 în sus la locuri *tarî* (rele).

Tatin, *iarba lui Tatin*, o buru-
 iană al cărei rădăcină se cu-
 răță de coajă și se pun în lapte
 de se bea pentru vătămătură.
tăt, *tătă*, *tăți*, *tăle*; tot, toate,
 etc.

tău, băltoc, lac.

tărău, părăuaș.

*târșit*³⁾, desvelit.

tyer; *tyer cu tine*, *tyer fără tine*,
 adică ori cu tine ori fără tine.

tuduman, mărturie (martor).

*tuleu*⁴⁾, pl. *tulei*. (f. espl.)

T

Țaică, drojdiă de Viena. (V. Tazlăului)
trîndă, se⁵⁾ zice despre pâne
 când nu-î coaptă bine, adică
 care nu-î puhavă (trîndavă,
 trîndăvilă, Mold. N.)

târhoțit [lapte] (f. espl.)

*țără*⁵⁾, o țară, o țărută; oleacă
 pușintel.

țîpa (a), a arunca. Figurat: *țîpă-*

tye după el, du-te de-l cheamă.

U

Ugilit, umilit, plouat. (V. Tazlăului)
ultuană, ultoiu (altoi).

*uimă*⁶⁾, udmă.

uit (*mă*), *mă uit a dormi*, *m'am
 uitat a dormi*; adorm, am ador-
 mit.

ujină (ung. ozsonă), pe la toacă.

V

Văi [a] a vedea, perf. simplu :
 văii, văiși, etc.; perf. comp.:
am văit, *ai văit*, etc.; gerund.:
văind; infiniliv: *văi*; celelalte
 tipuri de la *văd*.

vărzări, plăcinte făcute cu mă-
 rar, marole, știr, ceapă și se
 coace în cuptoriu când coc
 pâne.

verișană și *vărușană*, vară, veri-
 șoară.

vevericioși, bureți negricioși bă-
*vra*v, gramadă. (loși.)

Z

Zagan, o pasere mare; posibil :
 vulturul. *Atâta-î găina cât un
 zagan*.

zăluzală, a pălit-o [pe gaină]
zăluzală de clocit, adică ne-
 buneală. (Valea Tazlăului-Neamț).

1). Cam beat; choarhuz (mold.) (Solnoc-D.)

2). Sau *pitiele*, cum se zice în Solnoc-D.

3). Se zice și în Broșteni, tot cu înțelesul acesta: «Ce te-ai țirșit așa la foc» dar are în totdeauna mai mult un înțeles rușinos.

4). *Ciocanul* (poterejul) rămas în pământ, după ce s'a tăiet tujleanul de popușoi. (Solnoc-Dobica).

5). Acest cuvînt în Broșteni are și înțelesul de-a fi f. îngrijorat, cu teamă. «Să făcea țîră de frică ce-î era».

6). *Uimă* se zice și la Broșteni.

zăgrănyi, a îndesa haine într' un loc strimt. Figurat se întrebuințază în injurătură.
zbangăi [a], a zbirnăi.
zdrasiu, strănut.
zglâmboie ¹⁾, a se mira prosteste.

Nu zglâmboia ochii.
zogonyi, a frământa pe cineva la trântă.
zoli (a), a frământa ceva cu mâ-nile ori cu lingura.

Ceva din terminologia populară ²⁾.

(Numirile părților de casă, moară, stative, bucătărie, căsăpie, bici, imblăciu și altele).

Almariu ³⁾, (f. espl.)
arhir ⁴⁾, o piatră cam rotundă cu care escute coasa.
baier, curălușă îngustă cu care se prinde iusca de coadă.
 (Valea Tazlăului-Neamț).
balătruc, o bucată de fer ori de piatră rotundă și mică cu care se pisază sare.
bănyta, oală mare cu două torți.
bătauș, lemnul cu care se lovește mînea.
Bidaria, un cuier unde se pun vasele de bucătărie.
biric, vatale.
brisa [ung. briska], (f. espl.)
brasi [la răsbot] (f. espl.)
cuda, poluboc, putină mare.
calu, aparatul de lemn prin care se rădica sau se lasă pîtra (morei) după trebuință de a măcina mai mare sau mai mic.

căptar, o coajă de brad care se pune dinainte, între găleată și între locul unde șede cîobanul când mulge, pentru ca laptele să nu sară pe stracle cîobanului și picăturile ce sar, să se scurgă iarăși în găleată.
 (Valea Tazlăului-Neamț).
car de foc, tren,
căpriori, niște lemne ca niște drugi mai subțiri, c'un capăt așezate pe culme cu altul în streșina (casei). (Valea Tazlăului)
cășițe, celule din faguri.
 (Valea Tazlăului-Neamț).
cercelu leucii, (f. espl.)
 (Valea Tazlăului-Neamț).
cepu (la moară) (f. espl.)
 (Valea Tazlăului-Neamț).
chefe (ung. kefe), perie.
chiotori, capetele ieșite afară de la bârnelor caselor. (V. Tazlăului)

1) Sinonim cu moldovenescul: a zgi. «Co te zgîleşti așa cu ochii?»

2) Acest capitol să se confrunte cu «Incercare de terminologie populară română» de Pt. Dan, București, 1901.

3) Almariu, dulap bidaria, (Solnoc-Dobica).

4) Arceri (idem).

colac (la fîntină), un copac rotund de piatră; dacă-i de lemn, se cheamă ghizdele. (Goronî, Iaşi) *corcănî*, vişă de vie, bătrână.

(Goronî jud. Iaşi).

*costoroabă*¹⁾, pl. *costorobi*, lemnele la streşină paralele cu culmea, pe care se razămă capetele de jos ale căpriorilor. (V. Tazlăului)

coş, (la moară), o unealtă din patru scânduri. partea de sus largă apoi din ce în ce se mai strâmtează până ce se încheie într'o bortă pe care se lasă încet grăunţele într'o treucuţă de lemn, ce scuturându-se mereu, grăunţele se 'naintează şi ead unul câte unul în crierii pietrei. Coşul e înţepenit între două lemne paralele numite *jug*.

covată, uneltă de scânduri în care curge făina de sub peatră (mori). (V. Tazlăului-Neamţ).

crăcănî două lemne în formă de furci în picioare, pe cari se aşează cîaunul cel mare cu zeru (după ce s'a ales caşul dintr'însul) pentru a ferbe ş-a se face jintiţă. (Valea Tazlăului).

*crâmpîţă*²⁾, (f. espl.)

crângu, unealtă care mijloceşte învîrtirea pietrii. Prin mijloc e un *fus de fer*, cu partea de jos răsămată într'o *tişăiţă*, cu

partea de sus şapên de peatra superioară. (Valea Tazlăului).

dologi, aţa orî curăluşa cu care se leagă sbiciul de coadă (*bazier* în Moldova jud. Neamţ).

draniţe, scândurile ce's bătute cu cue pe leţuri. (V. Tazlăului).

drug, un lemn grosuţ cu care se manipulează stativetele.

(V. Tazlăului).

ferghetejeu, unealtă la car (?)

frida, spaţiul liber dintre trupurile unei sobe.

furci, două lemne şapene şi înalte bătute în pămînt, în vîrf cu craci în care e răsămată *culmea* clădirei: un lemn cilindric care se'ntinde în lungul clădirii.

(Valea Tazlăului.)

gârgoiu, gura ulciorului.

gârlă (s. propriu) un riş mic şi mai ales un crac de riş, care e condus la moară.

(Valea Tazlăului-Neamţ).

*gârneţe*³⁾, brău de lână, colorate (roş, albastru, negru)

(Valea Tazlăului-Neamţ).

grindei, fusul roşii (?)

(Valea Tazlăului-Neamţ).

gurgoiu, gurguiul la opinci.

hatarag, lemnul cel scurt şi subţire de la imblăcel. (V. Tazlăului)

hambariu la moară: un hambariu mai mic de cât de obicei cu două despărţituri: una

1). Pluralul: *costoroabe* (Broşteni).

2). Crîmpîţa e o greşală care se face la urzit. Iată cum vine greşala pe urzitor: $\begin{matrix} a & b \\ c & d \end{matrix}$ În loc de-a urzi aţa de la *b* la *a*—căci urzitorul se învîrte de la stînga spre dreapta—trece cu aţa de la *b* la *c*, ori de la *d* la *a*. În Broşteni la crîmpîţa se zice: *crîmbghîţă*.

3). Aici trebuie să fie o greşală, căci în partea mîntilor Neamţului şi Sucevii se zice *birneţe*, nu *gîrneţe*, cu acelaş înţeles.

pentru popușoiu și alta pentru grâu. Se poate mai multe despărțituri. Deasupra sunt două coșurile, pe care se toarnă vama, unul într' o despărțitură, altul în cealaltă. Hambarul se află în podul morii.

hlube, rudele la trăsura c' un cal.
(Valea Tazlăului-Neamț).

hustucău, vas în care se alege unt.

iuşcă, un biciu mai scurt, de curea împletită (V. Tazlăului-Neamț)

închieturî, unde se împreună bârnele la colțurile caselor.
(Valea Tazlăului-Neamț).

încordător (la război), (f. espl.)

lăptoc, scoc (vălău). (V. Tazlăului).

*lătunoae*¹⁾, (f. espl.)

lețurî, despicăturî așezate transversal pe căpriori.

mașină, locomotivă.

mănu (unealtă de la stative, (f. espl.)

moleșteu, făcăleț (în Muntenia),
culiger. (Valea Tazlăului-Neamț).

merticu, o măsură mică de capacitate, tot de lemn, cu care se toarnă vama (Valea Tazlăului-N.)

mnyeszi nyifli, căsăpie; (mnyeszár, casap).

oglază, curălușele cu care leagă lemnele de la imblăcei împreună.

perinyele, o unealtă în care se

bagă vinovații pentru a fi bătută (f).

periuță, o bădănațuță pe care se pune mingială de se freacă firele.

piscoae, scândurele pe care lunecă făina în covată. (V. Tazlăului-N.)

*poduș*²⁾ (f. espl.)

*podșor*³⁾ (f. espl.)

podliș, (f. espl.)

polonic, o lingură mare cu gavan rotund, de paltin, cireș sau plop, cu care dă pe de lături în lapte din *budacă*, ca să se strângă cașul. (V. Tazlăului-Neamț)

*produh*⁴⁾, o spărtură în ghiață, pentru a hoteza copiii. Pe la Slatină se cheamă *copcă* (a mers pe *copcă*). (V. Tazlăului).

punți, două lemne lătărețe, trec transversal prin tâlpi.

rafurî, șine (de tren).

ragilă, piaptănu pentru (tras) fuioare. (Valea Tazlăului-Neamț).

rost, unde se 'ncruciașază firele la urzală. (V. Tazlăului.)

*rotițe*⁵⁾, (la stative) (f. espl.)

săcullețu, ca o pungă de piele în care cad grăunțele.

(Valea Tazlăului-Neamț).

sfichi, pâr sau matasă, prinsă la vârful iușlii, ca să pleznească.
(Valea Tazlăului-Neamț).

sghiab, scoc, uluc.

sgyamp, e un bêt cam de un

4). Când se toarnă vama cu un fir rupt (lipsă), atunci rămâne o rășișto în pinză, rășiștea se cheamă *lătunoae*. (Broșteni).

2 și 3). Slat lucrări de bucătărie (Solnoc-D.)

4). În Broșteni se zice: *prodau*.

5). *Scriptă*, în Moldova.

metru, cu care aruncăm în pomii pentru a da jos fructe.
slobozitoriū [la stative] [f. espl.]
surlă, colibă de pari, așezați în țarc, la vârf întruniți, formă conică. (V. Tazlăului).
stamboală, o măsură de lemn, ca de vr'o 12 ocă. [V. Tazlăului].
stavilă, scândură scurtă ce slujește spre a abate apa de la roată ș'a opri ast-fel moara.
șlipuri, traverse [la drum de fer].
sucală, [f. espl.]
sucel, un lemnișor bine cioplit ce se viră în țeve ș'apoi se așază în suveică.
suveică, [f. espl.]
șușnic, losniță.
șuștiorî, lemnele verticale de la crâng, între care intrind *măselele* de la roata [moriî] din lăuntru, învârtește crângul și în acelaș timp pîatra de-asupra. [Valea Tazlăului-Neamț].
tălpile [la războiū], două lemne groase jos; formează lungimea războiului.
targă, coșeriū pentru popușoi.
țărciug, o traistă mică de piele

cu pîrul pe ea, în care îndătimează țaranii să ducă sare la oi.

teică, unde curg grăunțele din coș. (Valea Tazlăului-Neamț).

tengyele, cercurile de la roți, adică între leucă și butuc.

târlă, loc de iernat pentru oi, vaci și boi, cu bordee pentru păzitori. Pentru adăpostul vitelor sunt *colnițe*, adecă garduri de nuele în țarc, de-asupra coperiș de paie. Asemenea locuri, fiind gunoiete, se ară și se samănă. (V. Tazlăului-Neamț).

teică, un cuier de pus vasele de bucătărie.

trepce, două bețișoare așezate cruciș în lăuntru știubeiului, partea de de-asupra. De aceste bețișoare atárnă faguriî.

[V. Tazlăului].

tolceiū ¹⁾, leică.

țuleap, *tulepi*, (f. espl.)

urdișiș, bortă de la stiubei pe unde ies și intră albinele.

(V. Tazlăului)

zdrincă, scrânciob.

Numele uneltelor și părților morii

(Spuse în Criștior, la o moară de către murăriță).

Albioară, un coș de scânduri în care curge făina de sub roată.
cep (de fer), (f. espl.)
clopot, (f. espl.)

copae, albie.
crucile roțiî, (f. espl.)
cupe, la roata din afară.
fieră, (f. espl.)

1). Sau cum se mai zice în Moldova: *pîlnie*.

fus, (f. espl.)

ic ¹⁾, (f. espl.)

măcinișe, saci cu grâul și păpușoiul de măcinat. Se numesc și *jepturi*.

rudă, lemnul cu care se trage stavila.

scaun, niște pari pe care stă așezată albioara.

scăriță, scara din trei trepte pe care se suie în podul morii.

șajtaș (ung. *sajtó*), (f. espl.)

șteanga cu crângu, (f. espl.)

scob, citernă, pe unde curge făina în albioară.

titirez ²⁾, (f. espl.)

trocuș, unealtă în care curg grăunțele din coș; în unele locuri se cheamă *albioară*.

țoangă, (f. espl.)

văităș ³⁾, mertic, adecă măsură cu care ie vamă.

vașcă ⁴⁾, (f. espl.)

Numele uneltelor de la car și plug

[com. Ungheni, pe Prut, jud. Iași].

Jug; părți de lemn ale jugului: **lopățica**, **bolfee**, **resteie**, **cui** pinjiu, **cătușa**, **gânj** (din nuele de stejar, ulm sau de răchită), **cervice** (partea superioară a jugului).

Chisè, **inimă**, **perinoc**, **vêrtej**, **osie**, **leuce**, **rincă** (din cânepă, din vână de boi), **cărimb**, **speteze** (în cărimb) **scoarțe** (de nuele), **lese**; **scara** (cu cercelu), **ciolan** (obezi), **cui** (care leagă ciolanul de gemănări), **cercurile de fer**, **ferul lat**, **ferul lung**, **cucura**, **grindei**, **bârșa**, **plaz**, **cucoașe**.

Lotcă, **sucală**. **Meredeș** (făcut din ață de cânepă, pentru prins pești). **Val** (de pânză), **trâmbă** [Mântenia] (sic).

Culme: un drug de lemn, atârnat în două cărlige, pe care se (în stralele ⁷⁾). (Aceste numiri sint auzite în Goroni jud. Iași.

1). *Pană* (Solnoc-D.)

2). Unealtă cu care potrivește măcinatul, mic sau mare. (idem).

3). În Solnoc-D. se zice și: *otăcăș*.

4). *Veșca* din giurul pietrelor de moară. (Solnoc-D.)

5). *Guzu*, s'aude și'n Broșteni, ținutul Suceava.

6). *Colac*

7). La Broșteni Suceava la *culme* se zice: *grindă*.

CIMPOILE

Foalele, burduful, făcut din piele de oae ¹⁾.

Hârgoiū, pentru bas, o țeve lungă făcută din 4 țevi de soc.

Carabă, de prun, corn sau cireș cu pliscoae de soc în lăuntru.

Suflătoare, de soc, (f. espl.)

Butye tot de soc, virită în carabă.

Cioacă, o unealtă de soc în formă de lulea în care e virit capătul interior al carabei ²⁾.

La stâna de pe muntele Onofrei, teritorul comunei Tazlău,
județul Neamțului.

Stâna, împrenă cu strunga și ocolul ³⁾, e așezată pe coasta sudică a unui colnic, e bine adăpostită dinspre vânturile de nord, mai în sus e un picior de plaiū, fără arbori, nici tufiș. Are forma patrată, și-i construită de birne de fagi, la o parte în colțul sudostic ușă mică din scânduri de brad. Bârnole nu sunt lipite, pentru ca să răsbată aerul, spre a svênta cașii.

În lăuntru, de pârtelele vestic, atîrnă două leși de nuele de alun, în formă de rasturi, așezate orizontal pe pari.

Acoperemântul stânii se prelungește în partea dinainte adică spre ost pentru instalarea vetrei focului și a unui pod de răslogi de fag, așezate pe locul care-i costiș, adecă puțin inclinat. De vale e strunga, un spațiu circular unde se bagă oile pentru a fi mulse. Terenul cu acel pod trebuie să fie numai de cât inclinat spre strungă, pentru ca oile la muls să stee mai sus cu picioarele dinainte căci alt-fel ar fi greū clobanilor să le ție când se smuncesc. La mijloc

1). La Broștenl, se face numai din pie'le de capră, fiind-o'ăi mai traînică.

2). În *Almanah muzical An. II* de T. T. Burada la fața 74 se găsește descris cimpoiul, pe lângă toate celelalte unelte muzicale ale românului.

3). Stâna de pe muntele Onofrei, e a posesorului din Tazlău și a câtor-va țarani din Tazlău și Frumoasa. În vara anului 1893 erau 8 clobani împreună cu baciul Ioji, un ungar din Frumoasa. Mai toți sunt unguri. Dar vorbesc numai românește între dênșii.

Baciul Ioji cântă admirabil în fluier. Mi-a cântat o mulțime de cântece și hore. Foarte frumos îi trage *doina*, din străinătate și câte-va hore. Ioji, de și ungar, n'a fost în staro să-mi cânte o singură doină ungurească ori o arie de danț național unguresc, nici macar cîrdaș. (Miron Pompiliu).

4). Locul unde-i împrejmuir pentru ca se steie oile nu se cheamă nici odată ocol, ci *cosări* sau cum îi la stînă, se cheamă: *strungă*. Se zice *ocol de vaci*, *ocol de boi* și *ocol de vite*.

între strungă și podul de răzlogi e **spătariul** ca un zaplaz mic de scânduri cu scăuneș de partea podului pe cari șed ciobanii când mulg. Oile din strungă, intră pe rând pe niște deschizături din spătar, pentru a fi mulse. Aceste deschizături sint formate, fie-care din două scânduri de brad sau fag înlepenite în uștiori ce se mișcă, ast-fel că la capetele dinspre strungă intrarea e liberă, iar în partea despre pod, capetele stau apropiate; când intră oaia însă aceste din urmă, fiind împinse, fac în lături, de poate intra oaea bine.

Laptele se mulge în **găleți** (vase de lemn, maximum 8 litri) în care se pune și cîte-o **cupă** ¹⁾ de lemn cam de un litru, pentru ca laptele să cază de-adreptul în cupă ²⁾ și să nu sară. Din cupe se varsă încelîșor de la sine în găleți.

Din găleți laptele se strecură prin streacătoare ³⁾ de pânză rară de cânepă în **budacă**, ciubăr mai mare sau mai mic, după cantitatea laptelui, în răstimpurile când oile sunt cu lapte. Acest ciubăr are o singură **toartă**. Străcătoarea nu se întinde de-adreptul pe budacă, ci pe un **hârzob**, o unealtă construită dintr'o nuia îndoită în formă circulară cu transverse de tei. În laptele de budacă se pune chîg și se lasă să se închege. După ce se încheagă, îl bate cu **brighidău**, o coadă de alun cu 3 cerceure concentrice, fixate în 2 bețe crucișe, tot de alun. După aceea cu **polonicu** ^(șușuta sau) dă încet pe delaturi, până când s'adună cașul. Mai umblă bacul încelîșor cu mîna de-l strînge, îl scoate și-l pune în **crintă** un vas în formă de lighian, din fag sau din pînă scobit, cu **burluțu** pe unde se scurge zerul, când bacul frămîntă cașul. Acest zer se chiamă **jintuit**: dintr'însul se extrage untul de oae. Cașul scurs ast-fel se așează în învelitoare de pânză rară, pe care se pune un teasc, de comun un bolovan; îl ține oia cu o jumătate de cîas, apoi îl scoate pe leși de se svîntează.

Zerul ramas în budacă de la stringerea cașului se ferbe în cîaun, mestecându-se pe foc, neîntrerupt cu un băț crăpat la capăt, care se introduce în zer numit **tăuier**. După un timp se încheagă puțin, zerul ast-fel închegat se chiamă **jintiță**. Jintița se strecoară; ce rămîne, e urdă. Zerul scurs, nu prea e bun de nimic, se dă la câni și la porci.

Jintuitul lasat o zi, se înăcrește și se chiamă **țiție**.

1). Cupa nu sta pe fundul găleții, ci este suspendată pe 2 băcri de lână, care trec prin cele 2 țorți ale găleții.

2). Un vasușor în formă de **săfârtaș**. Nota de M. Pempiliu.

3). E făcută din pînă de oie, și întotdeauna îi vîristată: alb cu negru sau cu lăi.

DESPRE OI

Când fată oile, partea bărbătească se cheamă **mîel** și partea femească **mieluță**. După maximum 3 luni se înțarcă și de-aci încolo se numesc **cârlani** până împlinesc un an. După un an până la 2 se cheamă **terții** și partea femească **mioare**. De la 2 ani fată și se numesc **mânzări**. Cele care n'aū ajuns sorocul se fete adecă mioarele, precum și acele mature care din diferite împrejurări n'aū fatat, dimpreună cu mieii înțercați și cu berbecii, se numesc **sterpe**.

Berbecii se despărțesc de mânzări, cel mai de timpuriu la finele lui Iulie și cel mai târziu la 15 August, și se pasc separat cu sterpele. Intre 14 și 26 Octombrie se slobod berbecii la oi pentru **mârlit**.

Oile încep se fete pe la începutul lui Martie, purtând oaea 21 săptămâni și câte-va zile.

Mieii se țin cu oile cam două luni. Pe urmă îi alege și-i dă la pășune separat sau la olaltă cu șterpele.

* * *

În cuprinsul unde-i așezată stâna, afară de strungă, mai sunt două colibă așezate la **aripa oilor**. Colibele-s de scânduri. Din sus de stână e ocol, unde dorm și odihnesc oile peste zi, când vin de la pășune; acest ocol se mai cheamă **târlă**.

În colibe dorm câte-un cioban cu câni păzitori.

* * *

Lucratul lânei. După ce s'a tuns oile, lâna se opărește cu uncrop și după ce se spală bine la gârlă, ș'o uscă, o **chiaptănă**. Se întrebuintază pentru **piepteni**.

Liafă: coada pieptenului împreună cu partea unde sunt bătuți dinții. Pe leafă îi pusă o placă de corn de vită prin care sunt bătuți dinții, ca să se nu se roadă lemnul și să se tae firele.

Për: fruntea adecă cea mai bună lâna, care se trece prin toți chiepteni.

Niezură: lâna care rămâne, codina, (neesplicat).

Canură: un fel de călți care rămâne de la niezură.

Urzală: părul se toarce și din tort¹⁾ se face urzală.

Bătătură: se face din **nyezură**.

Colțunii: se fac din canură de cât la tyeptănat nu se seoate **nyezură**, ci numai **për**.

1). Tort se numește numai sculele de cânepă spalată și nici odată sculul de lână.

DOSARUL LUI ION CREANGĂ

Am publicat, în unul din numerile trecute, o scrisoare a preotului Ienăchescu, prin care acesta spunea oare cari lucruri grave despre Creangă.

Reproducem, acum, două documente: o scrisoare a D-Jui C. Grigorescu, din Iași, publicată în ziarul *Evenimentul* de la 20 și 21 Mart 1902, și o *Notă zilnică* ce o găsim în *Epoca* de la 16 Februar 1902.

Cu aceasta se va face lumină asupra celor spuse de preotul Ienăchescu.

Răspuns unui calomniator

Părintele Econ. Gh. Enăchescu, — fostul meu coleg de școală primară la Trei-Ierarchi și asociat la elaborarea și editarea cărței — *Metoda Nouă de scriere și celire*, — în ziarul *Evenimentul* No. 29 din 6 Martie a. c. a publicat o scrisoare intitulată: „*Bustul lui Ioan Creangă*”, în care scrisoare, între altele care-l privesc numai pe sf. Sa, zice: „Eu, adică părintele Ienăchescu, — Constantin Grigorescu președintele primei case de Economie, Vasile Răceanu, V. Conta, venea (!) și ne toca capul Ioan Creangă cu cele ce urzea orî *copiea*, el *îndreptam* 'i *indicam* 'i *ajutam* fără a avea *pretenții*; așa că plimb ne ducea el să cetească în Junime, era *sucite* și *răsucite* de noi *meriții*, tot ce se vede scris de Ioan Creangă”.

Eu însă declar că tot ce se spune în acest pasaj este cel mai mare și mai negru neadevăr, cum voi arata mai departe.

Iar în *Evenimentul* No. 30 din 7 a lunii curente, am citit: „Părintele Ienăchescu pretinde că sf. Sa, — d. Grigorescu și reposatul Conta, *îndreptam* stilul poveștilor auzite de Ioan Creangă de la o servitoare Tinea Vartic...” și mai departe în acelaș loc “Din strecurarea acestor proze... singurul folos ce se va alege, e că se vor *nimici legendele șoptite* în unele *cercuri* despre o pretinsă *colaborare*”.

În acest pasaj, în care se vorbește despre nimicirea unor cercuri, unde se șoptesc legende despre o pretinsă colaborare, nu pot înțelege ce caută și ce amestec are numele meu? Tare ași vrea o lămurire.

Mă întorc la pasajul din scrisoarea părintelui Ienăchescu și pentru o mai bună lămurire, fac mai întâi pe scurt istoricul cunoștinței și lucrării împreună cu inteligentul și hazliul, reposatul și mult regretatul meu amic, Ioan Creangă.

Eu am cunoscut pe la 1863—1864 pe Ioan Creangă pe când era diacon și student în școala Preparandală de sub direcția eminentului profesor T. L. Maiorescu. Pe atunci eram institutor la clasa I-a primară Trei-Ierarchi și auziam și cursul de pedagogie al d-lui Maiorescu, împreună cu V. Receanu, Ioan Beiu și părintele Ienăchescu, atunci diacon. Prin transferarea la București a colegului meu Ioan Beiu, la 1864, și după schimbările ce au urmat în personalul didactic de la școala primară Trei-Ierarchi, Ioan Creangă, după terminarea cursului pedagogic cu cel mai strălucit succes, a fost numit Institutor la școala primară Trei-Ierarchi. Atunci eu și cu Creangă văzînd că nu era o carte bună pentru începători, deși apăruse un abecedar a unui evreu Schwartz, care abecedar era plin de greșeli de limbă și de metodă, am propus și s'a admis să ni asociem șese Institutori și anume: I. Creangă, V. Răceanu, părintele Ienăchescu, N. Climescu, A. Simionescu, și eu, pentru a face o carte începătoare apropiată de mintea copiilor și conformă cu noua metoadă scripto-legi.—Am început la 1867 și a apărut de sub presă la 1868, cînd a și fost aprobată de Minister.

După reușirea cu această carte, ni-am asociat, V. Răceanu, eu și Ioan Creangă și împreună am lucrat cartea de cetire Invățătorul Copiilor, care a apărut la 1871.—Această carte, ca și Metoadă Nouă, au fost imprimate într'o ediție cu spesele Societății Invățătorei Poporului Român din Iași, după ce lectura Invățătorul Copiilor a fost cercetată, corectată și aprobată de o comisiune compusă din d-nii: Al. D. Xenopol, pe atunci Prim-Procuror, Petru Poni profesor și I. A. Darzeu institutor, aleși și însărcinați de numita Societate —Aceste două cărți însă, care au servit școlarilor începători peste un patrar de veac și fusese introduse în toate școlălele primare din țară, au fost zugrumate de dl. C. Maisner.

De la 1867 și pînă la începutul anului 1889, cînd au încetat din viață mult regretatul Ioan Creangă, adecă timp de 22 ani, am lucrat împreună la editura cărților didactice Metoadă Nouă de scriere și cetire și la lectura Invățătorul Copiilor. În aceste lucrări suceam și răsuceam, ne certam și apoi ne împacam, cînd făceam lecțiunile din pomenitele două cărți căci Creangă ținea mai mult la limbă, iar noi cei-lalți la metoadă.

Părintele Ienăchescu a mai lucrat singur numai cu Creangă broșura intitulată: Povățuitorul la cetire prin scriere, pe care glumețul Creangă ast-fel o recomanda: „*Orî-cine sufere de insomnie, dacâ*

vrea să adoarmă cât de profund, să iee în mină povățuitorul nostru, și adoarme numă de cît'.

Prin urmare nici odată cit a trăit I. Creangă nu l'am asociat nici luat parte la lucrări, nici îndreptări, afară de cele de la Metoada Nouă și Învățătorul Copiilor și afară de discuțiile și criticile ce le făceam împreună la Boltă-Rece asupra conferințelor ținute la Universitate de D-nii Maiorescu, Pogor, Lambrior, Gh. Panu etc.

Am fost foarte intim și sincer amic cu Ioan Creangă; am lucrat două cărți, am mîncat, băut și petrecut împreună, cînd el la mine, cînd eu la dînsul, cînd împreună la V. Răceanu și cu deplină convingere declar și susțin în numele meu și al lui V. Răceanu, că nici odată, fie la petrecere, fie la lucru în discutarea și compunerea sau prefacerea lecțiilor din cărțile noastre, sau la iscălirea esemplarelor de Metodă Nouă și Învățătorul Copiilor, Ioan Creangă nu a spus sau amintit ceva, fie în glumă ori serios, despre povestitoarea Tinea Vartic, cum o inventează, îmi pare, părintele Ienăchescu. Această Tinea Vartic avea foarte puțină considerație la Creangă. Multe zile și ani am petrecut la vila Creangă, cum numiam noi căsuța cu 2 odăiți de pe muchia Ticăului de la Spravali-Babă, și până cu vr'o două luni înainte de moartea lui Creangă, eu n'am văzut nici-odată năpărind înaintea noastră pe această Tinea Vartic.

Adevărat e însă că părintele Ienăchescu de multe ori ne lasa pe noi în discuție și el trecea singur în odăița de peste șală unde sta Tinea și apoi adesea îmi vorbea despre deșteptăciunea acelei femei, pe care eu cu Răceanu n'o cunoșteam.—Iar cînd părintele Ienăchescu lua vorba despre acea Tinea față de Creangă, acesta bufnea de ris și zicea: *prost pe prost se laudă*.

Am cunoscut pe Costache Bută, un bătrîn de glume proaste, bun agent electoral al grupului fracțiunea liberă și independentă și un orator caraghios la întrunirile electorale. Nici odată Creangă în întrunirile sau petrecerile noastre n'a spus vr'o singură vorbă despre faptul cu povești al acestui bătrîn, scornitură, cred, și aceasta de a părintelui Ienăchescu. Știu însă că I. Creangă de cite-ori vroia să desemneze pe un agent electoral ori orator prost sau caraghios, îl compara cu C. Bută;—dar nici o aluzie cît de ușoară sau fină despre știința de povești a lui C. Bută. — Cînd vedeam publicată în Convorbiri literare, vr'o poveste ca acea intitulată: „Povestea Porcului de I. Creangă”, îl întrebam: De unde dracu ai mai auzit această poveste?—El îmi îmi spunea sau c'a auzit-o că copil de la mama sa, sau de la țaranii din Humulești; iar despre unele ni-a spus că

le-a auzit de la Moșu Vasile, un țaran bătrîn, moș al lui Creangă, despre care adesea ni spunea multe anecdote. Iar cînd imita cîntecul pe nas și trăgănat al lui Moș Vasile, sau ni spunea anecdota lui Moș Vasile cu Vlădica în cergă, pățania lui Moș Vasile din strana bisericeii la privigherea de la Paști, ne rostogoleam de rîs și ceream s'o repete.

Prin urmare nu pricep, nu-mi inchipuesc nici imi pot da sama de unde și pentru ce a născocit părintele Ienăchescu, că noi smeriții, adevă Sf. Sa, eu Grigorescu, V. Răceanu și nu știu de unde il iea și-l amestecă, cu noi pe și B. Conta, că fără pretenții, după ce ne toca capul Creangă cu cele ce urzea ori copia, noi îi suceam și ră-suceam, indreptam, indicam și ajutam la tot ce se vedea scris de I. Creangă — Sermane Creangă ! De te-ai putea trezi acum din somnul veșnic ș'ai citi scrisoarea lui Ienăchescu, fostul tău coleg de bancă la seminar, coleg de profesorat și asociat la lucrări didactice, de si-gur că te-ar cuprinde o mare jale, ai plînge trista stare în care a ajuns bunul tău amic, cum își zice în scrisoarea publicată, și ai striga : Ferește-mă Doamne de așa amici, că de dușmani mă voi feri singur eu !

Eu declar însă și confirm pe onoarea mea că nici eu, nici colegul meu V. Răceanu și știu că nici B. Conta, n'am colaborat nici l'am ajutat pe I. Creangă la vre-una din lucrările sale literare, ba mai mult declar că Creangă se ferea de noi cînd scria la lucrările sale literare : ca nuvele, povești, anecdote, amintiri etc., fiind că mai ales îl dojeneam că cu poveștile și scrierile lui literare neglija și ni da concurs îndeajuns la facerea și prefacerea lecțiilor din cărțile noastre didactice.

Amice Creangă ! fii liniștit că scumpa ta amintire nu se poate pata ori-ce s'ar scorni și birfi în jurul neperitoarelor și propriilor tale lucrări literare, unicele ca stil, limbă și glume populare.

Constantin Grigorescu.

UN DETRACTOR AL LUI CREANGA

La Iași s'a format nu de mult un comitet pentru adunarea fondurilor necesare ridicării unui monument minunatului povestitor Ion Creangă.

Luni seara acest comitet a ținut ședință la care n'a asistat decât șapte membri din un-spre-zece. Trei din cei absenți fură reținuți

de afaceri, iar al patrulea... ah! al patrulea! Citiți aceste rînduri pe cari le-a trimis comitetului:

„Onoarea cu ridicarea unui monument lui Ion Creangă pot s'o facă acei care nu l'au cunoscut; eu care l'am prea cunoscut este parale făcea și face chiar, ca așa cum se zice povestitor, nu mă pot preta la așa ceva“.

E de necrezut, dar această fenomenală scrisoare există, o publică un confrate ieșan și e datorită, — știți cui? unui preot.

Mărturisescă ori-care celitor că nu a mai pomenit vre-odată, că nu a mai celit unde-va și cînd-va, o mai brutală și mai revoltătoare declarație, — cu atît mai revoltătoare cu cit ca vine de la un preot! Dar autorul acestui act alit de nechibzuit, care nu știe să scrie cum se cade măcar o scrisoare de cinci rînduri (recitiți cele reproduse mai sus) și care lăgăduște în mod alit de brutal una din cele mai frumoase glori ale acestei țări, nu 'și-a dat oare seama de ce odioasă faptă săvîrșește ofensînd un întreg neam prin ofensarea memoriei marelui nostru povestitor?

Se vede cit de colo că o vecinică patimă muncește sufletul preotului aceluia, căruia nu-i vom face onoarea să-i pomenim numele. Dar dacă se admite ca să aibă cine-va nemulțumiri sau ură contra unui scriitor, e de neertat să confunde pe om cu scriitorul și să judece opera acestuia prin pisma patimei. E însă monstruos ca după moartea omului, vrășmașul său să continue a-l ponegri încă, ba mai mult să-i conteste ori-ce merit ca scriitor. Ce calicativ însă am mai putea întrebuița aici unde e vorba de un preot! Un preot eretic, care trebuie să erte pe dușmanul său chiar în viață, dar care îl blestemă și după moarte. Și scriitorul batjocorit e unul dintre acei cu cari se mîndrește țara aceasta. E păgînesc lucru ceea ce a făcut acel preot; e o mărturie de raulate a cărei mărime nu o poate egala de cit indignarea pe care a provocat-o în toată suflarea rominească.

Lys.

DESCÎNTECE

DE DESFĂCUT

II

„Mă sculai Sîmbătă dimineață, mă uitai spre soare răsare, și vazul niște javre mîndre și 'nflorind; și nu erau javre mîndre și inflorite, ei erau Domnul D-zeu și Maica Precista; cu viu să cin-

steaună, cu miere se'ndulceaună, de cutare pomencaună. Maica Precista atunci a întrebă :

— De ce plînge cutare ? — Atunci ea răspunse : — Cum n-ași plînge, de urît, de dat, de fapt, după hainele mele, după trupul meu ! — Atunci Maica Domnului pe scară de aur s-a scoborît, de mină m-a luat, pe cal de aur m'a 'ncălecat, cu ghețe de marmasiu m'a 'nbrăcat, cașmir de matase în cap mi-a aruncat, bucium în mină mi-a dat, flueraș de os în mină mi-a dat ; cînd cu buciumul oiă nucioma, toată lumea m-o asculta ; cînd cu fluera oiă fluera, toată lumea m-o asculta, iar daturile și fapturile, urile și pîrile cu mătura de busuioc cu mina stîngă le-am luat, să se ducă din vad în vad, din olac în olac, pînă la al noulea olac, pînă la casa cui mi-a dat ; de o fi de la muere cu barbat, să se facă lup turbat, să se urce în pat, să cază pe copiii ei, pe bărbatul ei, pe dragostea ei, pe toate lucrurile ei ; de o fi de la o fată mare, să i se pue în plete ; de-o fi de la flăcău, să i se pue în căciulă ; de o fi de la mătușă, de la cumnată, de la surată, de la vară, de la naș, fin, vecin, moș, al noulea moș, să se ducă uritul de la mine, să rămii eu curată ca aurul cel curat, ca luna în cer, ca roța pe pămînt“.

PENTRU URSIT

„Plecă o fată mare pe cale, pe cărare ; se roagă la Maica Domnului umblind ursitorile și zi și noapte, să-i spue ursitul în vis, să i-l spue și aiva să i-l arate. Plecaî Marți dimineața pe cale, pe cărare ; mă întilniî cu ursitorile, mă întrebă unde mă duc. — Mă duc să stîng frigarile cutăruia, în rînză, în splină, în ficat, în vinele cele mai mari, să vie mai tare, în vîna cea groasă să vie acasă, în creștetul capului, în băerile inimii să vie nebun“.

(Adunate din Timboești, jud. R.-Sărat).

Hristian N. Țapu

NOROCUL

A fost odată două frați. Unul cică era bogat și unul sărac. Al sărac într'o zi a fost la sererat la al bogat ; cînd a plecat de la loc a uitat secerea acolo.

S'a dus îndărăt la loc să găsească secerea, acolo a găsit un băiat desculț, amărît ca vai de el, care lua spice din locul alui sărac și ducea în locul alui bogat. A pus mina pe el și l'a luat la

bătaie și-l întreba de ce lua spice de la locul ăluî sărac și duce la al ăluî bogat?

Copilul ne avînd în cotro, a 'nceput să-i spuie că el e norocul ăluî bogat, că așa își servește stăpînul.

— Apoi spune-mi norocu meu unde e, de eu sînt sărac și nu pot să mă orinesc?

— Norocul tău e boer, umblă cu trăsura.

— Apoi ce să-i fac, cum să-l prind?

— Bine, zise el atunci, o să vină el în sat, cînd o fi nește lume adunată, atunci să pui mina pe el și să-l eî la bătaî, să spuî la lume să fugă că ăla e norocu tău.

N'a trecut mult și norocu lui a și venit.

A pus mina pe el, l-a luat la bătaie și a 'nceput să-l întrebe de ce el nu se poate arîni.

Și unde mi s-a început să se roage: „lasă-mă că eu sînt norocu tău“

— Să mergi în cutare loc să scoți un cazan de bani.

— Nu merg eu, să te duci tu dacă ești norocul meu, să-l scoți și să mi-l aduci acasă. Și iarăși dăi și dăi!!

Văzînd norocu că n'are încotro a căutat unelte de săpat, s'a dus, a scos cazanul și i l-a adus.

De aci 'ncolo a pornit și s'a făcut și fratele ăsta bogat iar norocu i-a 'nceput săraci.

Pasărea neagră

Fîind doi frați: unul sărac și unul bogat.

După al sărac să ținea în tot deauna o pasăre neagră. De să ducea la muncă, de să ducea la moară, de să ducea la pădure, ori unde să ducea pasărea era după el.

Între'o zi s'a dus la pădure s'aducă lemne pentru foc. Era o vreme rea: un sfic de ploaie și altul de ninsoare; pasărea după el. Văzînd-o 'nehichiuită de frig, i se făcu milă de ea, dete gaură cu sfredelu într'un copac și-i spuse să intre acolo la adăpost.

Pasărea intră numai să scape de frig. A făcut un dop de lemn, l-a bătut în copac și a astupat-o acolo.

După ce a venit de la pădure a băgat de samă că a 'nceput a-i merge și lui mai bine. Pasărea aia era sărăcia lui.

I-a pornit bine, bine și mai bine pînă ce el a ajuns mai bogat de cît frate-său al bogat.

Frate-său începu să-l întrebe :

Măi frate-meu ce ai făcut păsărica aia care să ținea după tine?
Era viclean și să gîndea să să ducă să dea iar drumu păsărici,
să se pună iar pe frate-său.

El nepricepînd viclenia lui frate-său i-a spus că, cînd s'a dus
la pădure să-și aducă lemne de foc, a băgat-o în cutare copac, alu-
nu în care știa ei.

Frate-său s'a dus ca să-î dea drumu. A scos dopu de lemn din
copac, păsărica a eșit. — Haid să te duc la frate-meu !

Frate-mi ești tu de aici înainte, i-a spus păsărica, că m'ai scăpat
de la moarte și de tine nu mai rămîi.

Țîindu-se păsărica după el, a sărăcit pînă a ajuns în starea de
de demult a lui frate-său.

Și o fi sărac și acum dacă păsărica s'o mai ține după el.

Com. Coveiu-Deljiu.

Mihail Păsculescu

FINELE VOL. VII.

TABLA DE MATERII

VOL. VII

Bucătăria țaraului : (M. Lupescu), p. 33, 73, 97, 113.

Cimilituri : [Artur Gorovei], 76, 101, 117. *S. T. K.*

Cintece culese de :

M. T. Adameșteanu p. 23, 44; T. C. Ionescu, 42; M. Lupescu, 85, 109; Leon Mrejeriu, 43, 84, 126; I. T. Popovici, 23; Rădulescu-Codin, 44; St. St. Tușescu, 57; Dobre Ștefănescu, 44; A. Vasiliu, 20, 41, 83, 125.

Cintece de leagăn : (G. Nicolaș), 28.

Descintece :

Pentru adusul laptelui [V. Sala], 17.

De gălbinare [I. T. Popovici], 18.

De gilci (I. T. Popovici), 19.

De șarpe (I. T. Popovici), 19; (Gh. Rudeanu), 89; (I. Dimitrescu),

De bubă (Gh. Rudeanu), 54. (90.)

De brîncă [Gh. Rudeanu], 55.

De dalac (Gh. Rudeanu), 56.

De deochi [Gh. Rudeanu], 56.

De junghi (Gh. Rudeanu), 55; [I. Dimitrescu], 158.

De bube dulci (Gh. Rudeanu), 90.

De luarea cuțitului (Gh. Rudeanu), 91.

De rîie (Gh. Rudeanu), 91.

De mula pămîntului (Gh. Rudeanu), 92.

De dragoste [Gh. Rudeanu], 92.

De tuse (Gh. Rudeanu), 93.

De venin (Gh. Rudeanu), 93.

Pentru adusul laptelui [I. Dimitrescu], 94.

De ursită (I. Dimitrescu), 107.

De desfăcut (I. Dimitrescu), 107.

De cei rei [I. Dimitrescu], 108.

De beșica cea rea (I. Dimitrescu), 156.

De supus (I. Dimitrescu), 156.

De lungoare (I. Dimitrescu), 157.

Pentru deochiatul vacilor [I. Dimitrescu], 158.

De defăcut (H. Țapu), 159, 179.

Diverse :

Monumentul lui I. Creangă, 46.

Dosarul lui I. Creangă, 130, 193.

O prefață de M. Eminescu, 129. publicată de S.T. Kirileanu

Comorile populare se prăpădesc (M. Lupescu), 1.

Jocuri copilărești : (Mih. T. Adameșteanu), 20.

Note bibliografice : 13, 29, 46, 63, 94, 128, 159. de S.T. Kirileanu

O nouă ediție a scrierilor lui Creangă (Gh. Teodorescu-Kirileanu), 150.

Notițe : 147. S.T.K.

Povești :

Ionică Făt-frumos (Gr. Coatu), 3.

Coman Vinătorul (H. Țapu), 59.

Femea cea proastă [C. Teodorescu], 65.

Basmul lui Bucur Hoțul (H. Țapu), 68.

Barbatul prost (C. Teodorescu), 143.

Snoave :

Țiganul și putina cu lapte (L. Dimitrescu), 24.

Două isbinzi (M. Lupescu), 25.

Doi șoareci (A. Christ. Popescu), 27.

Fata cea rușinoasă [Maria Todirescu], 27.

Grecul la anul nou [Gh. P. Ciocanel], 88.

Gazdu și musafirul (G. P. Ciocanel), 88

Tradiții și legende :

„Cuza Vodă [S. T. Kirileanu], 36.

Povestea pînei [T. Gr. Goilav], 71.

Vasile cel mare (L. Mrejeriu), 105 ; [S. T. Kirileanu], 142.

Rămășițe istorice (M. Lupescu), 108.

Plăcintele lui Sf. Gheorghe [M. Lupescu], 137.

Lacomul măi mult păgubește [M. Lupescu], 139.

Povestea femeilor rele și mazace (L. Mrejeriu), 140.

De ce e păcat să omori un ariciu? (H. Țapu), 141.

Norocul [M. Păsculescu], 199.

Pasărea neagră (M. Păsculescu), 149.

Zicători : [Gh. Rudeanu], 149.

Miron Pompiliu : Limbă literatură și obiceiuri la Romîni din Biharia,
161, 177. publicat de S.T. Kirileanu (vezi *Sezătura III* (1903) pag. 12)

pag 176 la Apelul lui S.T. Kirileanu (1903) la
legendei asigura de Ștefan cel Mare

Membrii cari au susținut revista în acest an:

- Ioan Adam**, Constanța.
I. Anastasiu, inv., Hințești, Dorohoï.
D. Adănescu, inv., Dimăcheni, Dorohoï.
Preotul T. Bălășel, inv., Ștefănești, Vilcea.
G. Burghela, avocat, Dorohoï.
I. Cosmescu, inv., Bufta, Ilfov.
I. Cosmescu, inv., Bunești, Argeș.
T. Daniilescu, inv., Farcașa, Suceava.
I. Dumitrescu, Bacău.
Dr. Toma Dicescu, profesor, Cîmpulung.
Șt. Floareș, inv., Buhociu, Bacău.
Artur Gorovei, Folticeni.
P. Herescu, inv., Mălini, Suceava.
V. Hudită, inv., Bogdănești, Suceava.
Serafim Ionescu, institutor, Folticeni.
Gh. Lupașcu, inv., Vascani, Suceava.
M. Lupescu, Directorul orfelinatului „Ferdinand”.
Radu Marinescu, inv., Heciū, Suceava.
D. Mindricel, inv., Mereni de jos, Vlașca.
L. Mrejeriū, inv. Crucea-Broșteni, Suceava.
G. Rigo, Turceni de sus, Gorj.
D. Stoenescu, Craiova.
N. Stoleriū, inv., Zorleni, Tutova.
Gr. Tabacariū, Fintinele, Bacău.
D-ra Maria Todirescu, inv., Dolhasca, Suceava.
Gh. Teodorescu-Kirileanu, Iași.
S. Teodorescu-Kirileanu, inv., Zorleni, Tutova.
A. Vasiliu, inv., Tătăruși, Suceava.
N. Vasiliu, inv., Pașcani, Suceava.
I. Voinea, inv., Mereni de sus, Vlașca.
I. Zanne, Bucureși.
Paul Zarifopol, Iași.

DARE DE SAMĂ

În cursul acestui an, situația financiară a revistei a fost următoarea :

S-a încasat din cotizații, suma de 270 lei, după cum se arată pe coperta fie-cărui număr, și suma de 86 lei 50 bani de la 29 abonați.

Cheltuielile, cu tiparul, expediția, corespondența, diverse imprimări, etc., s-au urcat la suma de 440 lei.

Deci :

Din cotizații	lei	270 00
Din abonamente		86 50
		<hr/>
		356 50
Cheltuiți		440 00
		<hr/>
Deficit		83 50

Dintre membrii cari își luaseră obligația de a contribui cu 12 lei pe an pentru susținerea revistei, numai 11 și-au ținut pe deplin cuvântul ; alții au contribuit cu sume variind între 10 și 3 lei, iar 17 dintre ei nu au plătit, pînă la 1 Mart, nici un ban.

Artur Gorovei.

